

PISSARRA

REVISTA D'ENSENYANÇA DE LES ILLES.

MARÇ 1991 N° 57

itineraris pedagògics

**DIRECCIÓ I
CONSELL DE
REDACCIÓ**

Pedro Polo Fernández
Gabriel Caldentey Ramos
Neus Santaner Pons
Gloria Fullana González
Tomás Martínez Miró
Joan Miquel Pintado Díaz
Sebastià Serra Juan
Catalina Riutord Sbert
Carmen Pascual Alperi
Baltasar Darder i Sansó

PISSARRA
Revista periòdica d'informació de
l'ensenyança de les Illes Balears

EDITA
Sindicat de Treballadors de l'Ensenyança de
les Illes (STEI)

La revista no s'identifica necessàriament
amb els articles que van signats pels seus
autors.

Coberta d'A. Bernabè

Dep. legal: 533/79 PM

**SERVEI DE LLIBRES
EXTRANGERS
LLIBRES DELS PAÏSOS
CATALANS
JOGUINES I LLIBRES
INFANTILS**

Carrer d'en Rubí, 5
Telèfon 71 38 21
07002 PALMA

ÍNDEX

Editorial	3
Els Isards, centre d'iniciació a l'ecologia muntanyenca	4
Els camps d'aprenentatge	6
Excursió didàctica al puig de Randa	10
Guia d'itineraris culturals per la serra de Tramuntana	14
Tot seguint l'Arxiduc	16
Coneguem el torrent d'Esporles	18
Premi Emili Darder	20
Treball didàctic sobre dues lectures	24
Estudi de l'ametller	26
Premi d'experimentació	29
Intercanvi lingüístico-cultural	30
Model Educatiu Propi de les Illes Balears	32
Ensenyament en català	33
Recerca bibliogràfica	34

EDITORIAL: La Guerra del Golf

Arran de la invasió de Kuwait per l'Iraq, l'STEI --tot i partint dels valors proclamats a la Constitució, la LODE i l'article 1, apartat g, del títol preliminar de la LOGSE; la formació per a la pau, la cooperació i solidaritat entre els pobles-- ha donat suport i col·laborat en l'esforç per organitzar una resposta al perill que suposava l'amenaça bèl·lica i la internacionalització del conflicte juntament amb la presència de tropes espanyoles a la zona.

Així neix la Coordinadora pacifista contra la Guerra al Golf Pèrsic, com a marc unitari d'actuació per la pau.

Numeram algunes de les fites que han marcat el seu funcionament:

Dia 13 de setembre, es publica el primer manifest i dia 28 del mateix mes se celebra una concentració al passeig del Born, on ja es reivindiquen els que en seran punts bàsics:

- Retirada de les tropes iraquianes de Kuwait.
- Retirada de les tropes estrangeres de la zona.
- No intervenció de les tropes espanyoles: cap soldat al Golf!
- Solució negociada dels conflictes de la zona.

En aquest sentit s'elabora un nou document, amb els punts anteriors, que centra l'activitat del darrer trimestre de 1990. Compta amb el suport de set mil signatures; al mateix temps s'eixampla el marc de la Coordinadora.

Dia 12 i 13 de gener, aquesta fa una tancada a la parròquia de l'Encarnació. Va rebre importants mostres de solidaritat i s'hi sumen noves entitats. A la segona i tercera setmana de gener, la FAE --membre de la Coordinadora-- mobilitza gran nombre d'estudiant d'EEMM per la pau. Dia 15 de gener la Coordinadora convoca la que seria la darrera concentració abans de l'esclafit de la guerra.

Des del dia en què esclatà el conflicte amb els bombardeigs massius sobre Iraq i Kuwait, es pro-

dueixen mobilitzacions i actuacions unitàries per aturar la guerra: el mateix dia 17, el 21 amb penjada de senyeres blanques a la murada de Palma amb la paraula pau escrita en diversos idiomes, les manifestacions dels dies 27 i 30 de gener, aquest darrer coincidint amb la diada de la pau i la no-violència, amb motiu de la qual l'STEI va elaborar una unitat didàctica allusiva que va oferir als professorat.

A l'hora d'escriure aquestes línies, es prepara un acte unitari per a dia 24 de febrer amb cançons per la pau i una cadena humana.

En aquest mateix moment, sembla que s'obren noves perspectives per aturar la guerra --una guerra injusta i hipòcrita-- molts ens demanam per què la comunitat internacional no fa complir les resolucions 242 i altres que obliguen Israel a retirar les seves forces d'ocupació de Jerusalem, Gaza i Cisjordània. De la mateixa manera que rebutjam el paper de l'Estat espanyol, des de la seva *ambaixada de pau* dels vaixells (recordem que el president del Govern central va prometre al referèndum de l'Otan que cap soldat no faria el servei militar fora del territori espanyol) fins a l'actual situació semblant a la de Turquia, en què avions militars espanyols transporten les bombes que després surten en els B-52 des d'aquest territori per bombardejar Iraq i Kuwait.

El que volem destacar és que la lluita per la pau no suposa només l'absència de guerra, sinó que aquesta no serà mai real si no hi ha una vertadera justícia entre les persones, pobles i estats.

L'STEI, com a representant majoritari dels treballadors de l'ensenyament, ha cregut sempre que els ensenyants no podem esser aliens a aquesta problemàtica i que, tot fomentant els valors de comprensió, tolerància i solidaritat entre els alumnes, donam una passa en la consecució de la pau.

Feim una crida a tots els ensenyants i comunitat educativa a participar en totes aquelles mobilitzacions i iniciatives que es convoquin per a aturar la guerra.

Just al moment de tancar aquest número ens hem vist corpresos per l'òbit del professor Francesc de B. Moll.

PISSARRA vol unir-se al sentiment de pèrdua de tota la nostra societat i, especialment, del món de la cultura catalana per la qual tant va lluitar.

Ell va esser qui va obrir camins en un dels moments més focs de la nostra història i la seva vida va esser un esforç continu envers aquesta tasca a la qual, a través del seu magisteri i iniciatives va saber animar i comprometre un nombrós col·lectiu de la nostra societat.

Des d'aquestes planes encoratjam tothom, especialment els ensenyants, a resseguir i ampliar els camins que ens va obrir.

Gràcies, la feina ben feta no té fronteres.

PISSARRA li prepara un número especial en homenatge.

ITINERARIS PEDAGÒGICS

PISSARRA vol incloure agrupats, en aquest número, una sèrie d'itineraris pedagògics que poden servir d'ajuda als centres quan han d'organitzar excursions o viatges d'estudis. Potser que molts d'aquests ja siguin coneguts, d'altres, malgrat la seva difusió pels organismes que els varen promoure, encara no han arribat a tot el professorat.

Esperam que us siguin d'utilitat.

ELS ISARDS, centre d'iniciació a l'ecologia muntanyenca

Dins el marc de la XXII Universitat Catalana d'Estiu, entre els dies 21 i 24 d'agost, tingué lloc a Prada de Conflent el **3r Seminari sobre l'ensenyament i l'ús del català: intercanvis pedagògics als PPCC**.

D'entre els temes hem seleccionat l'anomenat **itineraris per la Catalunya del Nord**, que permetrà als ensenyants i als seus alumnes conèixer i estimar el nostre Pirineu septentrional.

Situat al massís del Canigó, al peu del Tres Estelles, el centre de «Els Isards» gaudeix d'una posició privilegiada:

- prop dels grans llocs culturals i històrics del Conflent;
- al cor d'una natura rica i salvatge protegida per una reserva natural;
- a l'entrada de Pi, poble de muntanya mitjana (1000 m).

Així, el centre es proposa d'acollir diverses menes de projectes i deixa a disposició els seus locals i material.

A més de la seva vocació primera de centre d'iniciació a l'ecologia muntanyenca, permet també l'organització de cursets, trobades científiques i culturals, col·loquis, estades

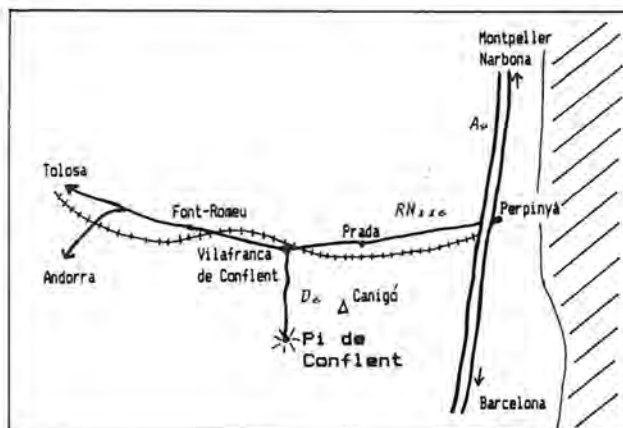
monogràfiques, etc.

L'harmonia i la diversitat del seu marc en fan un lloc ideal per a rebre-us.

El centre d'iniciació a l'ecologia muntanyenca té per objectiu de promoure un millor coneixement del medi ambient.

A través de l'organització d'estades de descoberta de la natura, gràcies a un servei de documentació pedagògica i d'animació, es vol situar dins una dinàmica local, esdevenint així una eina del desenvolupament rural.

Mapa

A la seva proximitat es troben les reserves naturals de Pi, Mentet, Prats de Motlló, Conat, Jujols i Noeda, així com l'espai protegit del Canigó. Totes aquestes serveixen de marc a les diverses activitats que es poden dur a terme tals com:

- estades lingüístiques (català i francès)
- esquí nòrdic i de muntanya
- iniciació musical
- descoberta de la fauna i la flora
- excursions pedestres i eqüestres
- bicicleta tot terreny.

A més a més, pel seu entorn es podrà fer:

- escalada a 25 km
- canoa-caiaç a 25 km
- espeleologia a 12 km
- natació i esports nàutics (Estany a 30 km, mar a 70 km)
- descoberta del patrimoni arquitectònic a 12 km.

Estructura de l'acolliment

Cuina: equipada per a una cinquantena de persones. Possibilitat d'emprar una petita cuina per a grups reduïts.

Menjador: taules i bancs per a seixanta persones.

Cambres: cinquanta llits repartits dins dotze cambres diferents. Sanitaris i dutxes d'aigua calenta per unitat autònoma de quatre cambres.

Sala polivalent: equipada amb material audiovisual i biblioteca contigua.

Sala d'esplai de 50 m².

Terrat i pati ombrer.

Era de jocs.

L'adreça és: Centre dels Isards. *Accueil et Découverte en Conflent*. 66360 PY Pirineus Orientals.

Com arribar-hi: autocar: R.N. 116 i D.6; tren: fins Vilafranca de Conflent (12 km); avió: fins a Perpinyà (60 km).

ELS CAMPS D'APRENTATGE

Què són?

Els camps d'aprenentatge de les Illes Balears són una iniciativa del MEC dins el seu programa d'educació compensatòria.

El nom de camps d'aprenentatge prové de Catalunya, on van sorgir les primeres iniciatives d'aquest tipus. Amb aquest nom es vol expressar una idea diferent del que representen les escoles de natura i les granges-escola.

La intenció dels camps d'aprenentatge és oferir la possibilitat d'estudiar un entorn determinat des del màxim de punts de vista possibles. Es tracta, per tant, d'intentar que els alumnes descobreixin les interrelacions que es produeixen en el si d'un determinat medi, en la seva complexitat.

Com a conseqüència d'això, partim de dues premisses pedagògiques ben clares:

- la multidisciplinarietat i
- el treball actiu a partir de la investigació del medi.

Què pretenen els camps d'aprenentatge?

Els objectius que comparteixen, d'una manera general, són aquests:

- Despertar l'interès dels alumnes per l'entorn social, natural, històric, cultural... estimulant la seva curiositat i fomentant la capacitat d'observació a fi de descobrir les interrelacions entre els elements naturals i socials del medi.
- Estimular la conscienciació pels problemes relacionats amb el medi ambient.
- Oferir un servei educatiu obert a tots els centres no universitaris, fent un esforç d'adaptació a les necessitats, circumstàncies i interessos de cada grup.
- Estimular el treball en grup i aprendre

tècniques de treball.

- Obrir un nou camp de relacions entre professors i alumnes.
- Oferir alternatives per a ocupar el temps lliure.

L'oferta dels camps d'aprenentatge

El camp d'aprenentatge de Binifaldó és el més veterà. Va començar a funcionar el curs 1984-85 en pla experimental, gràcies a un conveni entre el MEC i la Conselleria d'Agricultura. D'aleshores ençà hi han passat més de deu mil alumnes de tots els nivells educatius, però, sobretot, dels darrers cursos d'EGB i primers de secundària.

Binifaldó és en plena serra de Tramuntana, prop de Lluc. El seu magnífic emplaçament li permet de tractar d'una manera més específica qüestions relatives al medi muntanyenc: vegetació de muntanya, alzinar, erosió càrstica, agricultura i oficis tradicionals de muntanya, monestir de Lluc...

Objectius:

- Conèixer la serra de Tramuntana mitjançant l'estudi d'un lloc molt determinat d'aquesta.
- Observar un alzinar ben conservat i comparar les zones més afectades per l'actuació humana amb les més verges.
- Estudiar l'efecte de l'erosió en uns terrenys calcaris: carstificació.

- Descobrir les característiques especials del bosc i terres de cultiu en unes condicions climatològiques i físiques particulars.
- Conèixer els antics usos del bosc i de la muntanya per part de l'home i comparar-los amb els de l'actualitat.
- Estudiar i analitzar el fet històric i social del monestir de Lluc. Veure la seva influència en la literatura i tradicions populars.
- Conèixer l'actuació del SECONA sobre aquesta realitat.
- Aprendre a orientar-se utilitzant mapes topogràfics.
- Estudiar i observar la vegetació illenca.
- Adquirir consciència dels problemes relacionats amb el medi ambient.

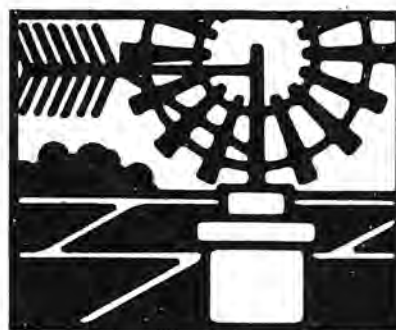
El camp d'aprenentatge agrícola de Son Ferriol va començar essent una aula ocupacional d'educació compensatòria i era restringit només per a les aules de compensatòria. Des del curs 1988-89 és obert a tots els centres escolars de les Illes Balears. Es troba en una finca de 30 mil metres quadrats, cosa que permet distribuir-hi varis espais agrícoles, una zona de jardineria i hivernacles. També és possible muntar una parcel·la d'hort escolar exclusiva per a un centre.

Objectius:

- Conèixer els cultius propis de Mallorca.
- Estudiar els cicles anuals/estacionals de les plantes.
- Descobrir els elements determinants del creixement dels vegetals.
- Estudiar els espais agrícoles com a ecosistemes transformats.
- Conèixer les tasques agrícoles i la seva me-

todologia.

- Despertar l'interès de l'alumne cap al medi agrari i el cultiu de plantes.
- Aprendre a utilitzar les eines i les tècniques de treball adequades a l'agricultura.

El camp d'aprenentatge d'es Palmer es troba en el terme municipal de Campos, als locals de l'antiga escola rural del nucli d'es Palmer. Funciona en conveni amb l'Ajuntament de Campos.

Ofereix un contrapunt molt interessant al de Binifaldó. Posseeix grans valors ecològics, paisatgístics i humans i possibilita l'estudi de la zona humida del Salobrar, la platja d'Es Trenc, l'agricultura de la zona, etc. El curs 1988-89 va començar a funcionar en pla experimental i és obert a tothom des del curs 89-90.

S'està pendent d'unes obres de condicionament de l'allotjament per oferir estades d'uns quants dies.

Objectius:

- Conèixer la vida tradicional i actual d'una zona de reguiu i la seva evolució històrica.
- Abordar la problemàtica de la pagesia de Campos i les seves connexions amb les indústries locals: Blahi, Piris ...
- Estudiar diferents ecosistemes: es Trenc -- ecosistema dunar--, garriga i pinar, salobrar i marina.
- Descobrir el funcionament d'una salinera.
- Analitzar el fenomen del termalisme.
- Conscienciar els alumnes de la importància

de la protecció i conservació de l'àrea natural d'especial interès d'es Trenc i es Salobrar.

- Realitzar activitats d'orientació i utilització de mapes topogràfics.
- Visitar el poble de Campos.

El camp d'aprenentatge de sa Cala es troba a l'illa d'Eivissa en el terme municipal de Sant Joan de Labritja. Aquest camp es va obrir mitjançant un conveni amb l'ajuntament de Sant Joan. El curs passat 1989-90 va funcionar en pla experimental i, aquest any, funciona amb normalitat, però només amb visites d'un sol dia. El proper curs s'espera tenir acabades les obres de condicionament per possibilitar estades més llargues. Es troba situat en un paratge on no hi ha arribat l'impacte turístic. És un lloc ideal per a l'estudi de l'agricultura tradicional eivissenca i d'ecosistemes com els de pinar, torrent o vorera de mar.

Objectius:

- Conèixer la vall de sa Cala i la seva manera de viure tradicional i actual.
- Observar l'aprofitament humà del medi.
- Estudiar les feines del bosc, que complementaven l'agricultura de subsistència: sitges, forns de calç i obtenció del quitrà.
- Estudiar diferents ecosistemes: torrentera, pinar, vorera de mar etc.
- Conèixer les tradicionals festes populars: ballades a pous i fonts.
- Analitzar el fet de la població disseminada i l'arquitectura popular.
- Conscienciar els alumnes de la importància de la protecció de la natura.
- Analitzar les conseqüències dels incendis forestals.

- Realitzar activitats d'orientació i utilització de mapes topogràfics.

S'està preparant la posada en marxa d'un cinquè camp d'aprenentatge a Menorca, concretament en el terme municipal de Ciutadella, a la finca propietat de l'ajuntament coneguda com es Pinaret.

Funcionament

Una volta elaborats els calendaris d'ocupació dels camps i confirmades les dates d'assistència del grup, s'estableix el següent procediment de treball:

El tutor del grup que ha de visitar un camp assisteix a una reunió prèvia amb els responsables del camp en qüestió a fi de planificar i concretar el programa de l'estada.

Abans de la visita els alumnes fan alguna activitat de preparació d'acord amb els punts dissenyats en la reunió prèvia.

Durant la visita es realitzen les activitats previstes.

En tornar al centre escolar, es desenvolupa algun tipus de treball d'explotació de l'estada, segons el criteri del professor.

Com s'hi pot participar?

S'ha d'efectuar la sol·licitud per escrit dins els terminis prevists d'acord amb el fulletó informatiu que s'envia a tots els centres escolars a principis de curs.

Adreces i telèfons dels camps d'aprenentatge de Binifaldó i es Palmer: Carrer de Gregorio Marañón, s/n. 07007 Palma. Tel. 417820.

Son Ferriol: Av. del Cid, Km. 1,400. 07298 Son Ferriol-Palma. Tel. 427144.

Sa Cala 07811- Sant Vicent de sa Cala-St. Joan de Labritja. Eivissa

Instal·lacions del mateix tipus a Catalunya

Camp d'aprenentatge del Delta de l'Ebre: Av. Constitució, 68. Apartat 115. 43540. Sant

Carles de la Ràpita (Montsià). Tel. 977-741710.

Camp d'aprenentatge de la Garrotxa: Carrer dels Garganta, s/n 17800 Olot (La Garrotxa). Tel. 972-263829.

Camp d'aprenentatge de Tarragona, Alberg Sant Jordi: Avda. President Companys, s/n 43005 Tarragona. Tel. 977-228632.

Camp d'aprenentatge de les Valls d'Àneu: Escola-llar Morelló: Av. J. Morelló, s/n 25580 Esterri d'Àneu (Pallars Sobirà). Tel. 973-626032.

Granja-escola les Obagues: Mas Sant Jordi. 25430 Juneda (Les Garrigues). Tel. 973-150417.

Escola de natura Vall de Boí: 25527 Barrueda (Alta Ribagorça) Tel. 973-690075 i 690070.

Els camps d'aprenentatge de Catalunya reben les sol·licituds a partir de l'1 de maig de cada any per al curs següent.

Josep GOMILA i BENEJAM

Embat

llibres

ESPECIALITZADA AMB PEDAGOGIA
I PSICOLOGIA.

Pge. Part. Papa Joan XXIII, n.º 5-E
Centre Comercial «Los Geranios»
07002 Palma de Mallorca

Tel. 71 33 50

MATERIAL PROGRAMA DE EDUCACIÓN DE ADULTOS

coedició MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA/ PRENSA UNIVERSITARIA

IN-TRO. Material de lectura y escritura para Neolectores. Palabras inversas y trabadas.

TRABAJAMOS CON PALABRAS. Material de apoyo para la reparación de palabras en alfabetización de adultos.

ALACENA

Prensa Universitaria

ITINERARIS PEDAGÒGICS

EXCURSIÓ DIDÀCTICA AL PUIG DE RANDA:

La muntanya dels tres santuaris

Introducció

El puig de Randa és un macís que sobresurt enmig del Pla de Mallorca. Per les seves característiques i peculiaritats bé val una excursió per fer-ne un estudi.

El puig de Randa és el més elevat dels que es troben al Pla de Mallorca i la seva altura és de 548 metres. És situat enmig del Pla, entre la serra de Tramuntana i la serra de Llevant i des del seu cim podem veure Mallorca envoltada de la mar per tres bandes.

Aquest puig es caracteritza perquè les seves bandes nord i oest tenen un pendent lleu i, a les del sud i est, hi ha uns grans penya-segats.

La muntanya és coneguda també com la muntanya sagrada per què és l'única a Balears en què hi ha tres santuaris: Gràcia, Sant Honorat i Cura.

Randa

És un poblet situat als peus del puig, només té uns seixanta habitants i no poseeix serveis com: escola, ajuntament, metge... Pertany al municipi d'Algaida, com la major part del puig.

Al poblet destaca la font, que encara conserva els rentadors.

Cal esmentar l'existència al Puig de Randa d'uns dels pocs alzinars que hi ha al Pla de Mallorca. L'alzinar és un bosc típic, el qual conserva molt bé la humitat i les espècies animals i vegetals que hi habiten.

Al Puig de Randa hi podem veure la clàssica vegetació mediterrània com són: el pi, l'alzina, la mata, l'estepa blanca... i també algun endemisme com l'estepa joana.

Gràcia

El primer que veim en arribar a Gràcia és una magnífica vista de la part sud i sud-oest de

Mallorca; hi podem destacar: Lluçmajor --la seva marina--, el salobrar de Campos i Cabrera.

Així mateix, podem veure l'ermita de Gràcia, l'única que pertany a Lluçmajor. És situada sota un penya-segat molt gros i dins una gran cova de més de noranta metres de llarg i nou d'amplària.

El santuari de Gràcia fou construït pels franciscans l'any 1497 i després, al segle XVIII, hi fou edificada una nova església. Al monestir es venera una imatge gòtica de la Mare de Déu.

Sant Honorat

Des de Sant Honorat, situat també a la part sud de la muntanya, podem veure que al Pla hi ha terres conreades i d'altres que no, això depèn de la qualitat del sòl. L'ermita de Sant Honorat és de les més antigues de Mallorca, ja que fou construïda a partir de 1394. Pertany al poble d'Algaida i ha sofert diverses reformes al llarg del temps.

Cura

Des del cim podem veure la major part dels pobles de Mallorca i les seves muntanyes. Si les condicions atmosfèriques ho permeten, divisarem Cabrera i, a vegades, Eivissa.

El monestir de Cura es va construir arran de l'aula de Gramàtica creada per prosseguir l'ensenyament de Ramon Llull, que es va refugiar al puig de Randa per meditar. Aquí va canviar la seva forma de vida i va concebre la major part de la seva obra, que després va escriure al monestir de la Reial de Ciutat. Fou un gran autor i pensador medieval que posà les bases de les ciències i filosofia moderna. [Convé que n'amplieu la informació]

Del monestir de Cura podem destacar:

a) Portal mallorquí de l'any 1682: la data es pot llegir arran d'un petit escut del Consell del Regne de Mallorca. Al centre n'hi ha un altre de deteriorat de l'ordre franciscà de penitència. A dalt, la

mitja lluna: símbol de la noble família Llull. A l'interior de l'arc, hi trobam el darrer amb les inicials JHS, lema de l'estendard que enarbora el franciscà sant Bernadí de Siena en les seves missions.

b) Informació i botiga de records: part de les seves parets actuals provenen de les antigues vivendes del col·legi.

c) Plaça del Santuari: al centre hi ha una cisterna d'aigua potable. Ja que el santuari es proveeix únicament d'aigua de pluja, quasi tota la superfície de la plaça està damunt els dipòsits i aljubs per tal de recollir-ne la major quantitat possible. L'existència de la cisterna està documentada l'any 1564; amb la seva construcció, els estudiants evitaven haver d'anar a cercar l'aigua a Sant Honorat, cosa que repercutia negativament en els seus estudis.

d) Jardí conventual

e) Convent: construït a mitjans del segle XX, és de pedra tallada.

f) Aula de Gramàtica: és una construcció del segle XVI que va funcionar fins al XIX; s'hi impartien classes de retòrica, gramàtica i grec, a les quals assistien fins a 150 alumnes. Actualment és un museu on es conserven manuscrits i altres peces de valor.

g) L'església: l'actual és la darrera d'unes quantes que n'hi va haver abans. Diverses inscripcions --1662, 1680, 1710-- fan suposar que es va anar fent a poc a poc. El rellotge de sol duu la data de 1668. Dins l'església hi ha un betlem que es conserva tot l'any, seguint una antiga tradició franciscana per recordar la ce-

lebració del naixement de Jesús, iniciada per sant Francesc d'Assís l'any 1223. També podem veure-hi un Crist de fusta del segle XVII i la petita imatge de Nostra Dona del segle XVI, obra damunt pedra de Santanyi.

h) Roser: davant la porta principal hi ha un roser i, en unes rajoles de ceràmica, les estrofes que la poetessa llucmajorera Maria Antònia Salvà li dedicà.

i) Arcs: construïts al voltant de l'any 1930, per protegir els pelegrins del vent del nord, intens en aquesta muntanya. Les ceràmiques de les parets, instal·lades l'any 1977, són reproduccions d'antics gravats que representen els set misteris de la corona franciscana.

j) Hostatgeria exterior: construïda a partir de l'any 1947 per acollir-hi tots els qui vulguin romandre-hi.

k) Miradors cap a ponent, Tramuntana i Llevant: ens permeten d'observar unes de les millores vistes sobre Mallorca, Cabrera i Eivissa.

l) La Cova: la tradició la presenta com el lloc on Ramon Llull tingué la visió de Crist crucificat. Per això s'hi va edificar una petita església. En aquest moment hi queden poques restes.

Geologia

La roca que podem veure a Gràcia és sedimentària i forma estrats.

La del puig de Cura és sedimentària, feta pels materials arrossegats, erosionats i sedimentats al fons de la mar. És de pedra arenisca de gra petit, disposada en estrats ordenats separats per làmines, que presenten alternança d'estrats durs i blans. Quan els durs es mouen, deformen

als estrats blans, margues, i formen els *slumping*.

Vegetació

És la pròpia de la regió mediterrània, amb boscos sempre verds de fulla dura i petita. Des del moment que el clima presenta un període estival sec, difícil de suportar per les plantes de fullatge tendre, que evaporen molta d'aigua, la vegetació ha de cedir el lloc a altres vegetals més resistents a l'eixut. La regió mediterrània és de tendència àrida, en la qual normalment l'estiu és calent i sec i l'hivern no gaire fred i més o menys humit.

Aquesta regió es caracteritza pels fets següents:

- Predomini d'una flora especial, la mediterrània.
- En estat natural, el bosc principal és format per arbres i arbusts de fulla persistent a l'hivern, petita i coriàcia. L'aspecte de la vegetació varia poc amb el pas de les estacions de l'any.
- Vegetació adaptada a l'estalvi d'aigua. Hi són abundants els xeròfits de fulla blanca capaç de marcir-se i de tornar-se a refer.
- Freqüència de plantes llenyoses de rel profunda, capaces d'aprofitar la reserva d'aigua que es forma a l'hivern a la part inferior del sòl.
- Vegetació de creixement lent. El arbres no assoleixen gaire alçària i les clarianes artificials no es tornen a

estepa blanca

romani

espareguera de gat

xiprell

cobrir de verdor si no és amb dificultat. Per això la terra nua és sovint un element important del paisatge.

Entre els tipus de vegetació mediterrània més importants que ens troban a la muntanya de Cura hi ha:

Bosc escleròfil.le: constituït per un estrat arbori compacte i ombrívol format per arbres de fulla petita i coriàcia, com l'alzina o espècies semblants, davall sol haver un sotabosc dens d'arbusts i lianes, també escleròfil.les (fulles més grosses que les de l'alzina, semblants a les del llorer, arbocera, marfull). Aquest bosc escleròfil.le seria la vegetació principal dels territoris mediterranis humits i subhumits. L'alzinar típic és una comunitat complexa d'espècies vigoroses, de mida i formes molt diferents.

Garriga: formada per arbusts, entre els quals predomina el llentiscle o mata. Aquests creixen molt poc a poc i per això solen restar baixos, sobretot allà on la intervenció humana és intensa. L'alteració de la vegetació causada per l'home l'ha feta estendre molt, principalment als terrenys càrstics permeables (carsts, garrotxes), però també sobre altres substrats.

Brolla: és un matollar més o menys dens, en general no pas més alt que un home, format per arbusts i mates de fulla petita com la dels brucs, del ro-

maní, la farigola i, de vegades, reduïda pràcticament a no res, com en cas de les ginesteres, argelagues, etc.

La brolla és formada de plantes heliòfiles, pot ésser autònoma, però sovint fa de sotabosc als pinars, que amb la seva ombra acaben per tornar-se hostils envers aquests vegetals i provoquen un equilibri inestable de la vegetació, sostingut durant segles pels pagesos. No hi ha dubte, però, que són elements principals

espareguera d'ombra

espareguera vera

d'uns dels tipus de paisatge més coneguts dels nostre ciutadans i que moltes vegades posseeixen una harmonia i bellesa remarcables.

Nota: aquesta excursió didàctica ha estat editada amb el suport de la Caixa de Pensions i extractada per PISSARRA.

Hi duia incorporades una sèrie d'activitats tals com localització dels llocs en un mapa de Mallorca, de les principals espècies vegetals, etc. Cada col·legi podrà desenvolupar-hi les que consideri més adients.

Si la voleu fer, contactau amb el Santuari de Cura.

Viaja Joven

Semana Santa '91

AGENCIA DE VIAJES BAL 005-MX

**Viajes
Barceló**

DE 18 A 35 AÑOS

PALMA DE MALLORCA
AVDA. JAIME III, 2 Telf:(971) 72 12 65

MAHON
C/ JOSE M^o CUADRADO, 1 Telf:(971) 36 02 50

IBIZA
C/ EXTREMADURA, 22 Telf:(971) 30 07 01

CIUDADELA
CAMI DE MAO, 5 Telf:(971) 38 04 87

VIENA

Salida 25 Marzo

8 días **86.000**

VIENA/SALZBURGO/INNSBRUCK

Salida 25 Marzo

8 días **94.275**

ATENAS

Salida 25 Marzo

8 días **58.650**

ATENAS Y PELOPONESO

Salida 25 Marzo

8 días **71.550**

ROMA

Salida 28 Marzo

5 días **34.000**

PARIS

Salida 29 Marzo

4 días **39.800**

LONDRES

Salida 28 Marzo

5 días **52.375**

AMSTERDAM

Salida 27 Marzo

5 días **57.900**

LISBOA

Salida 28 Marzo

5 días **38.000**

NUEVA YORK

Salidas Semanales

60.775

ITINERARIS PEDAGÒGICS

Guia d'itineraris culturals per la serra de Tramuntana

El Consell Insular de Mallorca està elaborant, mitjançant FODESMA i en col·laboració amb l'INEM, una *Guia d'itineraris culturals de la serra de Tramuntana de Mallorca*. Aquesta respon a la necessitat de disposar d'una obra útil i assequible que permeti conèixer des de diferents perspectives aquesta comarca geogràfica de Mallorca.

Estructura de la *Guia*

Els diferents itineraris, presentats en fulletons individuals i agrupats en una carpeta, descriuran les necessàries orientacions de camí i les informacions complementàries de cadascun. Aquestes estaran relacionades amb els temes i continguts destacables en cada itinerari.

Un apartat important de la *Guia* és la llista dels centres d'interès on es descriuran les viles, llogarets, possessions, elements del relleu, topònims, etc. presents a cada itinerari.

La part gràfica estarà formada per un mapa a escala 1:25 000, en què es detallarà l'itinerari, i per dibuixos, fotografies i gràfics dels elements remarcables.

Completaran la *Guia* les informacions complementàries sobre aspectes pràctics dels itineraris: horaris, bibliografia recomanada, serveis, transports, material, etc.

Continguts de la *Guia*

Els itineraris que conformen la *Guia* han estat escollits atenent els diferents aspectes geogràfics i etnològics representatius de la serra de Tramuntana.

Seguint les diferents opcions dels itineraris, l'usuari podrà conèixer el medi natural, la vegetació, la geologia i el clima; també hi trobarà referències sobre la història particular de certs indrets, l'arquitectura popular i els

aprofitaments tradicionals. Fins i tot la cultura popular en forma de rondalles, gloses, llegendes i contarelles hi tindrà lloc.

Exemples dels itineraris inclosos dins la *Guia* són:

- El port d'es Canonge amb la possibilitat de conèixer els materials geològics més antics de Mallorca;
- El bosc de Maçanella amb el seu espectacular alzinar;
- El camí vell de Lluc, potser el camí amb més història i llegendes;
- El camí de l'Arxiduc, mostra de l'arquitectura popular lligada a l'ús de l'oci de la Serra;
- El barranc de Biniaraix, vertader museu de l'obra de pedra seca;
- Sa Costera, una ocasió única per guai-

tar sobre el mar, just al peu de les muntanyes més altes;

-- La Trapa, lloc de solitud i contemplació...

Alguns d'aquests camins, atès el seu alt valor etnològic i arquitectònic, han estat inclosos dins el projecte de rehabilitació dels antics camins de Mallorca del CIM.

Utilitat de la *Guia*

Aquesta *Guia* podrà ésser utilitzada com a recurs per a la didàctica de la geografia, història i cultura de la serra de Tramuntana de Mallorca. En aquest sentit, les escoles trobaran una gran ajuda a l'hora de preparar els seus itineraris fora de l'aula.

Altres potencials usuaris seran els ex-

cursionistes que volen incrementar els seus coneixements sobre els aspectes tractats als diferents itineraris.

El mateix ús en podrà treure el visitant forà que, allunyant-se dels tòpics oferts pel món turístic actual i atret pels valors de la Serra, els admira, respecta i vol conèixer més a fons.

És evident que hi ha molta de gent que no coneix com es feia la calç o el carbó als alzinars i, fins i tot, quines plantes i animals hi viuen; potser que tampoc no sap quin nom té el lloc per on ha passat sovint. Aquesta *Guia*, en definitiva, vol ésser una eina per donar a conèixer un racó de Mallorca a l'excursionista, amb la confiança que aquest en sabrà treure el profit necessari i que li servirà per estimar i respectar encara més la seva Illa.

FODESMA

Casa Domar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

PAPERS PINTATS I PINTURES
MARCS I MOTLLURES

Sant Miquel, 77 - Tel. 72 14 83
07002 PALMA DE MALLORCA

PAPERERIA
OBJECTES DE REGAL
JOCS, JOGUINES DE FUSTA
RECALLABLES
AGENDES DC
AGENDES DE TUTORIES
AGENDES D'AVUACIÓ I
QUALIFICACIONS

P. Dezcallar y Net, 11
Tel. 72 00 81
07003 PALMA DE MALLORCA

TOT SEGUINT L'ARXIDUC

«Sa Altesa Imperial i Reial, el Sereníssim Senyor Arxiduc d'Austria, Lluís Salvador d'Habsburg-Lorena i de Borbó, fill del Gran Duc de Toscana, Leopold II, i de Maria Antònia de Borbó Dues Sicílies, nebot de l'Emperador Francesc-Josep d'Austria i cosí del Rei Alfons XIII d'Espanya, era un home gras, brut i tranquil».

D'aquesta manera comença Baltasar Porcel un dels capítols del seu llibre *A totes les Illes*. Il·lustre personatge aquest, instal·lat en la mitologia dels illencs, que arribà a Mallorca un dia de l'any 1867 i s'instal·là pels següents quaranta anys, fugint d'una família i d'una cort --la dels Habsburg i la vienesa-- agnitzants i que moririen definitivament amb la Primera Guerra Mundial.

Moltes coses es contenen d'aquest *senyor s'Arxiduc* com li deien els pagesos de les muntanyes de Valldemossa, on comprà finques, arreglà camins de carboners, construí refugis i miradors, prohibí la caça i la tala de qualsevol arbre dins les seves propietats i, fins i tot, diuen que preferia les pageses a les marqueses. Tot això confirma com estimava aquestes terres.

Quan l'Arxiduc arribà a les Illes, aquestes eren molt diferents a com són avui en dia. Les murades envoltaven Ciutat, com una faixa inútil després de la conquesta d'Argel trenta anys abans. Els transports dins les Illes eren escassos, feixucs i llarguíssims. Les comunicacions amb el continent i entre les Illes més escasses encara i els pobles i les viles dormien un somni de segles, pagès, tancat i petit. I aquestes Illes són les que retrata l'Arxiduc a la seva obra.

Die Balearem in Wort un Bild (Les Balears en la paraula i el dibuix) és un descomunal treball d'investigació de nou toms, escrits en alemany, que abraça tots els aspectes geogràfics, naturals i socials de les Balears de finals del segle XIX (el primer tom aparegué sols dos anys després de la seva arribada, al

1869 a Leipzig i el darrer vint-i-un anys després).

Centenars de dibuixos acompanyen el text: d'eines de treball, d'aucells, d'animals domèstics, de personatges reals agafats com a arquetipus --jove maonés, dona de Ciutadella, vell pagès...-- i, sobre tot, de paisatges ciutadans, rurals, costers, muntanyencs; tota la geografia illenca fou dibuixada per la mà de l'Arxiduc, una mà amb exactitud quasi fotogràfica. Vet aquí el motiu d'aquest article.

Un grup de mestres del CEP d'Eivissa --orientats i guiats pel Sr. Joan Marí i Cardona, estudiós de la història i la cultura de les Pitiüses i preocupat per trobar els llocs i els camins per on passà l'Arxiduc en les seves excursions per Eivissa i

Santa Ponça en temps de l'Arxiduc

Formentera-- intentàrem fotografiar el lloc exacte que l'Arxiduc dibuixà per tal de poder comparar i veure què queda i què ha canviat d'aquelles antigues Pitiüses.

Ara, l'autor d'aquest article intenta continuar la tasca a Mallorca i Menorca, tasca que ha resultat una activitat gratificant i absorbent i que, pensa, pot esser ben aprofitable pedagògicament. Estudiant el *Die Balearen* es poden preparar sortides als llocs on l'Arxiduc va dibuixar, passetjar pels camins que ell va seguir o simplement passar diapositives dels seus dibuixos i dels llocs tal com són avui en dia.

Si això es fa, es podran dur més d'una sorpresa, com l'extraordinària fidelitat dels dibuixos amb la realitat, ja que es reconeixen les muntanyes, els camins, les cases i, fins i tot, els arbres (com el garrover de la plaça de Sant Carles de Peralta a Eivissa, dibuixat cent-trenta anys més jove que com jo el vaig fotografiar); hi ha també, petitíssims errors que més que motiu de confusió són al·licients, com les dues finestretes superiors que apareixen al dibuix de l'església de Sineu, quan, en realitat, tan sols n'hi ha una.

Es pot observar l'absoluta, brutal modificació del paisatge de les zones costaneres, com Sant Antoni de Portmany o Figueretes a Eivissa, Sant Francesc a Formentera, Santa Ponça --solitària possessió en la immensitat d'una vall costanera-- o Peguera a Mallorca i Santa Galdana o Binissafúller a Menorca. També, però, es troben llocs que han restat immutables en el temps, com Sant Llorenç de Balàfia, parròquia eivissenca a la qual és difícil diferenciar el dibuix de l'Arxiduc de la fotografia recent, o el paisatge des del pont dels Anglesos del Mercadal: el mateix bouer, les mateixes tanques, la mateixa aigua que baixa pel torrent...

La recerca del lloc exacte des d'on es va fer el dibuix és sovint difícil, s'han de prendre com a referència la posició relativa de les muntanyes amb les cases i els pobles o la perspectiva de les façanes de les esglésies i els palaus, perquè, a vegades, s'ha construït una casa o un xalet en el lloc exacte on l'Arxiduc s'aturà a dibuixar i n'és impossible la perspectiva

Santa Ponça en l'actualitat

idèntica --com passa a la làmina de Montuïri o la d'Alaior-- o han sembrat un arbre que impideix la visió que tingué l'Arxiduc des del mateix punt --com passa al Monestir de Cura o a la plaça de l'Almòina a la Seu--, però quan es reconeix el lloc exacte amb la perspectiva idèntica s'experimenta una sensació d'atemporalitat i de complicitat difícil de descriure.

Jaume OLIVER FIOI

Nota: PISSARRA ha volgut divulgar aquest treball perquè pensa, com el mateix autor, que pot esser una eina interessant per conèixer millor les profundes transformacions sofertes per les nostres illes. Ens ha estat impossible d'incloure-hi totes les dades, planells, etc. necessàries, per la qual cosa us ressenyan l'adreça i el telèfon de l'autor, que us pot proporcionar més informació:

Jaume Oliver Fiol, carrer de Ramon Llull, 4 Llucmajor.
Telèfon 662663.

Coneguem el torrent d'Esporles

Guia de passeig

Josep Antoni Aguiló, Albert Catalan i Llorenç Homar han confeccionat una guia de passeig del torrent d'Esporles que ha publicat el Centre d'Interpretació del Medi de la Societat Balear d'Educació Ambiental (SBEA).

La guia pretén introduir el lector «al món tranquil, però exuberant i ple de vida, del torrent d'Esporles» i «despertar la inquietud i el respecte que la natura es mereix».

La guia es divideix en tres grans apartats:

- 1ª part: El torrent: el medi físic. Clima i geologia.
- 2ª part: El torrent i l'home.
- 3ª part: La vida al torrent.

A la primera part es donen totes les informacions referents a la situació del torrent, procedència, la seva conca, els tipus de terreny a través dels quals circula, datació d'aquests, etc.

A la segona part, s'explica la intervenció humana i com s'ha aprofitat l'aigua del torrent al llarg dels segles. Això permet als autors de mencionar les diferents indústries instal·lades, tals com papereres, tèxtils, etc. acompanyades de dibuixos aclaridors dels molins drapers, fariners, d'escorxa, turbines etc.

També s'hi inclou el tractament de les aigües urbanes i la incorporació de la depuradora.

La tercera part és dedicada a fer una relació dels éssers vius que formen l'ecosistema del torrent: arbres, plantes, aucells i altres animals, remarcant com l'acció del home pot alterar el seu equilibri.

Finalment, ja que la guia està pensada també per esser utilitzada com a material didàctic, s'acompanya de sis fitxes per a la realització d'altres tantes activitats:

- 1ª Les construccions del torrent.

2ª La vegetació del torrent.

3ª L'aigua que circula pel torrent.

4ª Els fems i el torrent.

5ª L'erosió i les roques.

6ª Un aparcament al torrent?

Cadascuna conté una part pràctica (observació, mesura, recollida de mostres, etc.) que s'ha de realitzar al propi torrent i una altra de posterior (elaboració, anàlisi de la informació, etc.) que s'ha d'elaborar a classe.

Un exemple de la fitxa 5ª:

Material que pots utilitzar: brúixola, bossetes de plàstic, paper, llapis i goma d'esborrar.

Realització: situa amb una fletxa el lloc on et trobes damunt el mapa.

Els materials que hi ha als costats i al fons del Torrent són iguals? Descriu els distints tipus de materials que observis, tot indicant-hi les diferències.

Les activitats estan pensades en principi per al nivell d'educació secundària obligatòria (12 a 16 anys) però també poden esser emprades a altres nivells.

Haga valer SU nómina

Muchas entidades desean su nómina. Entonces, hágala valer. Elija mucho. Lea la letra pequeña... y se quedará con la NOMINA VIVA de SA NOSTRA. Porque SA NOSTRA ha dotado a la NOMINA VIVA de unas ventajas sustanciales que usted, sin duda, sabrá apreciar. Siga leyendo la letra pequeña, y decídase. Su nómina vale mucho: Ingrésela donde la valoren más.

VENTAJAS DE LA NOMINA VIVA:

CREDITOS

- **Crédito instantáneo:** le adelantamos hasta ocho mensualidades de su nómina (máximo 1 000 000). La concesión es instantánea y al mejor tipo de interés del mercado: 14%, (T.A.E. 14,934%) El plazo de devolución es de un año, pudiendo elegir cualquier fecha dentro de ese periodo.
- **Anticipo Nómina.** Resolución inmediata. Se amortiza con el abono de la nómina del mes.
- **Préstamo nómina:** Puede solicitar hasta 8 mensualidades (máximo 3 000 000 ptas.) Las escalas de interés no varían para los beneficiarios de la NOMINA VIVA que van desde el 11,5% (T.A.E. 12,126%) a los 6 meses hasta el 15% (T.A.E. 16,075%) a los 6 años.
- **Préstamo vivienda:** En las mejores condiciones. Rapidez en la concesión y un plazo de devolución de hasta 20 años.

TARJETAS

- **Tarjeta Visa gratuita:** Si no dispone de ella, le ofrecemos la tarjeta VISA de Sa Nostra totalmente gratuita el primer año. Con ella podrá comprar pagar y disponer de efectivo.
- **Tarjeta SA NOSTRA:** Podrá operar con ella en nuestra extensa red de cajeros automáticos y en la red 6 000 las 24 horas del día y realizar compras sin dinero.

OTROS SERVICIOS

- Seguro individual de accidentes.
- Oferta para sus depósitos.
- Tramitación gratuita de expedientes de jubilación, viudedad y orfandad.
- Domiciliación de pagos de recibos, impuestos, etc.
- Planes jubilación.

PREMIOS

- Cada mes se llevarán a cabo los siguientes **Sorteos**, entre todos los beneficiarios de la NOMINA VIVA.
- **Pagos mensuales de 100.000 ptas.**
  - **Regalos** (Videos, TV, Cadenas musicales, Radio Cassettes, Walkmans, Relojes, Calculadoras y otros muchos e interesantes regalos).
  - **Viajes** a París, Londres, Amsterdam y Atenas.

¿Ha leído la letra pequeña? Tome entonces una decisión grande. Notará la diferencia en pequeñas comodidades de cada día y en aquellos momentos de la vida en que es tan tranquilizador sentir que se tiene un respaldo. Apóyese en la NOMINA VIVA de SA NOSTRA, su mejor respaldo.

NOMINA VIVA

"SA NOSTRA" CAJA DE BALEARES

Su mejor respaldo

PREMI EMILI DARDER

El mes de desembre de l'any 1990, l'STEI va esser guardonat amb el Premi Emili Darder de l'Obra Cultural Balear, destinat a premiar iniciatives o experiències en el camp de l'educació, especialment orientades cap a la normalització del català com a llengua vehicular de l'aprenentatge, la renovació pedagògica o l'educació medioambiental.

El premi li va esser concedit per la seva eficaç feina en pro del català a les escoles: les gestions constants davant el Ministeri d'Educació i Ciència i l'Administració Autònoma; la denúncia de fets discriminatoris aportant a la vegada propostes de solució; l'assessorament i defensa d'ensenyants i pares; la preparació de material didàctic, estudis i treballs, lluitant sempre pel dret de la població de les Illes a rebre l'ensenyament en la nostra llengua, amb una actuació que va més enllà de l'àmbit estrictament sindical.

Diverses persones relacionades amb el món de la llengua i cultura de les Illes havia presentat la candidatura de l'STEI perquè optàs als premis concedits cada any per l'Obra Cultural Balear.

D'entre els motius que els impulsava a defensar aquesta candidatura, hi havia els següents:

Es tracta d'un sindicat que des de la seva fundació ha parlat d'una escola arrelada al país i no només per a tenir-ho escrit damunt el paper, sinó per defensar-la i lluitar-hi.

A l'alternativa educativa presentada al I Congrés de l'STEI ja es feia referència a la necessitat que l'ensenyament compti amb la realitat lingüística de les Illes. Per tant, la llengua, vehicle normal del procés educatiu, ha de ser la catalana, amb una tendència clara i decidida de normalització lingüística...

Sobre l'ensenyament en català, es proposava com a alternativa urgent:

a) *Ensenyament en català a tots els llocs que sigui possible fer-ho des d'ara.*

b) *Ensenyament del català a totes les escoles, de forma obligatòria i urgent.*

c) *Formació del professorat a fi que tots els professionals de l'ensenyament arribin a conèixer i dominar la nostra llengua.*

*Passats deu anys, el II Congrés de l'STEI, de novembre de 1988, reafirmà amb el seu lema **Una escola al servei del nostre poble** la idea d'un ensenyament integrador basat en la nostra realitat lingüística i cultural. Els documents Model d'escola, Cap a l'escola nacional de les Illes, Les competències en educació i Formació inicial i continuada del professorat insisteixen en aquesta problemàtica. El model i acció sindical, dissenyats al Congrés, fan puntual referència a aquells aspectes que possibiliten la consecució*

d'unes escola que sigui un instrument actiu de primer ordre per a la integració i normalització culturals de la nostra societat.

La llengua vehicular de l'STEI, internament i externament, ha estat des de sempre la llengua catalana. En aquesta llengua s'han editat els seus butlletins d'acció sindical, STEI-Infoma, i la revista PISSARRA, tribuna oberta per a tots els temes relacionats amb la nostra llengua i cultura. S'hi ha publicat la legislació bàsica per a l'ensenyament de i en català; enquestes sobre la situació real de la llengua; fitxes didàctiques per a l'aprenentatge de la llengua i cultura catalanes; diversos monogràfics dedicats a la normalització lingüística i cultural del nostre poble; al número 51, una anàlisi de la situació de la nostra llengua als centres públics; un llistat dels centres que fan ensenyament en català, especificant-hi àrees i nivells; enquestes als partits polítics sobre transferències educatives i normalització lingüística i el número 53 era dedicat al català a l'ensenyament.

A la revista, hi han col·laborat la CENC, amb uns quaderns monogràfics dedicats a l'ensenyament en català; també el GOB, GEM... en temes relacionats amb la defensa i conservació del territori.

La defensa de la llengua i la cultura nacionals han estat tractats repetidament per l'STEI davant els mitjans de comunicació.

En col·laboració amb altres institucions: OCB, Col·legi de Llicenciats, CENC, CEDEC, APLEC, ha duit a terme iniciatives en favor de la llengua catalana.

Repetidament l'STEI ha sol·licitat dels poders públics -MEC, Inspecció, Conselleria de Cultura i Educació, Govern Balear- el compliment de la normativa legal vigent referida a l'ensenyament de i en català.

L'any 1980, presentà davant el Consell General Interinsular propostes de modifica-

cions en el tema de la llengua a l'Avant-projecte de l'Estatut d'Autonomia.

El mes de març de 1989, va fer arribar a la Conselleria de Cultura i Educació i a la Direcció General de Coordinació i Alta Inspecció del MEC un document que contenia les bases per a un acord que clarificàs la situació dels centres i professors que realitzen ensenyament en català i possibilitàs l'aplicació de la Llei de normalització lingüística.

L'STEI ha participat com a entitat en el II Congrés de Cultura Catalana, l'Acte d'Homeatge a la Flama de la Llengua Catalana i en el II Congrés Internacional de la Llengua catalana... Amb motiu de la cloenda del Congrés de Cultura Catalana, l'STEI publicà un monogràfic de la revista PISSARRA dedicat a Gabriel Alomar i l'Autonomia, que va tenir gran ressò en el

professorat i fou emprat àmpliament a les escoles.

Com a sindicat arrelat a les Illes, ha duit a terme campanyes contra els trasllats de professors per tal d'aconseguir que les escoles de les Illes comptin amb professors inserits en la nostra cultura i medi.

En repetides ocasions, l'STEI ha difós legislació, normativa i problemàtica relacionada amb el tema de la llengua. Fruit de la col·laboració amb el Consell Insular de Mallorca fou el llibre Ensenyament del català. Recull de legislació. A la mateixa obra i amb la col·laboració del C.P. Rafal Vell, es va posar a l'abast dels ensenyants una documentació bàsica que permet la normalització lingüístico-administrativa dels centres.

L'STEI, amb la col·laboració de la Conselleria de Cultura i Educació, ha realitzat dos cursos de català adreçats a professors castellanoparlants: iniciació i aprofundiment.

L'STEI ha sol·licitat sovint la concessió de transferències en matèria educativa que permetin que la nostra llengua i cultura ocupin el lloc que els pertoca dins l'ensenyament. Des de la Junta de Personal Docent, organisme que presideix, ha impulsat una campanya en aquest sentit.

L'STEI es va adreçar als ajuntaments i claustres de professors de les Balears en sol·licitud d'un esforç envers la normalització lingüística i el canvi de denominació i retolació. Petició que ha tingut ressò

a diferents centres i ajuntaments.

L'STEI ha sol·licitat repetidament que la llengua catalana sigui considerada com especialitat per part del Ministeri d'Educació, i s'ha aconseguit que el català figuri com especialitat al concurs de trasllats d'EGB i que es valori el seu coneixement al concurs de mèrits dels interins de l'ensenyament mitjà.

Finalment, l'STEI va donar suport a un grup de pares que defensaven la necessitat d'un BUP en català per no trencar la continuïtat dels estudis en català iniciats a l'EGB. La tasca de l'STEI sobrepassaria els tres mesos de gestió davant el MEC i el Govern Balear, amb denúncies de fets i situacions, propostes de solució, propagació entre els ensenyants de material didàctic i múltiples estudis i treballs.

SUPER PLANAR
25 PULGADAS
 PANTALLA BLACK MATRIX
 ANTIRREFLEJOS
THOMSON

LLIBRES DE TEXT   LLIBRERIA GENERAL

I CARTES NAUTIQUES

C. ARABI 12 - 14   TFNO. 72 56 16   07003 PALMA DE MALLORCA

Llibreria

esago

Libreria general
Llibres en català i castellà
Idiomes
Enciclopèdies
Temàtica regional.

Plaça Bisbe Berenguer de Palou, 11A
Plaça dels patins
07003 PALMA. Tel. 71 44 54

INFORMA DE SUS VIAJES:

«SEMANA SANTA 91»

SALAMANCA - NORTE DE PORTUGAL Y GALICIA
Del 24 al 31 de Marzo ..... 61.800 Ptas.

VALLE DE ARAN Y LOURDES
Del 28 Marzo al 1 de Abril..... 36.500 Ptas.

CANTABRIA-COVADONGA Y PICOS DE EUROPA
Del 28 Marzo al 1 de Abril..... 46.500 Ptas.

ASTURIAS - CANTABRIA Y PICOS DE EUROPA
Del 28 Marzo al 1 Abril ..... 47.900 Ptas.

MADRID Y ALREDEDORES
(SEGOVIA - TOLEDO - ARANJUEZ)
Del 28 al 31 Marzo..... 48.500 Ptas.

GALICIA AL COMPLETO (HTL (3E) RIAS BAJAS)
Del 27 al 31 Marzo..... 48.500 Ptas.

GALICIA AL COMPLETO (HTL (2E) RIAS BAJAS)
Del 27 al 31 Marzo..... 46.500 Ptas.

GALICIA AL COMPLETO
(ESTANCIA EN VIGO Y LA CORUÑA)
Del 27 al 31 Marzo..... 49.500 Ptas.

EXTREMADURA Y PORTUGAL
Del 27 Marzo al 1 Abril..... 57.000 Ptas.

ANDALUCIA (GRANADA - CORDOBA - SEVILLA)
Del 27 al 31 Marzo..... 47.800 Ptas.

COSTA AZUL (NIZA - MONACO - SAN REMO)
Del 28 Marzo al 1 Abril..... 42.000 Ptas.

SUIZA PANORAMICA
Del 28 Marzo al 1 Abril..... 49.500 Ptas.

SUIZA AL COMPLETO (En avión directo a Zurich)
ES UN PROGRAMA -TODO INCLUIDO-
Del 28 al 31/3..... 67.500 Ptas.

COPENHAGUE (En avión directo desde Palma)
Del 27 Marzo al 1 Abril..... 65.500 Ptas.

**PARA INFORMES Y RESERVA DE PLAZAS
DIRIJASE A «SU AGENCIA DE VIAJES»**

esuela
infantil
PÒPE Y È

PERSONAL ESPECIALIZADO

SERVICIO COMEDOR

- ENSEÑANZA PREESCOLAR
- SEGURO MEDICO
- HORARIO DE 8 A 20 HORAS

C/. Maestro Chapi, 42 - Tel. 27 43 49
ES VIVERO-PALMA

TREBALL DIDÀCTIC SOBRE DUES LECTURES

Dues professores, Magdalena Mayol i Catalina Martorell, del Col·legi Públic Joan Mas i Verd han estat guardonades amb el **premi Francesc de Borja Moll** pel seu treball didàctic a partir de dues novel·les: *El Corsari de l'illa dels conills* de Gabriel Janer Manila i *La Bella Ventura* de Miquel Rayó i Ferrer.

PISSARRA, alhora, vol retre'ls l'enhorabona i oferir als seus lectors l'experiència guardonada per tal que pugui servir de pauta a possibles adaptacions d'altres novel·les a l'escola.

El nostre treball consta de dues propostes obertes de llengua, a partir de les esmentades novel·les, dirigides als alumnes de cicle mitjà-3 i de 6è d'EGB respectivament.

És en aquesta edat quan els nins i nines descobreixen el plaer de llegir, llavors és objectiu dels ensenyants aconsellar-los lectures que facilitin i potenciïn l'esmentat objectiu. Creim que els llibres ressenyats ho aconsegueixen plenament, ja que fan que els lectors entrin de ple dins la història que ens narren. Per aquest motiu s'elegiren. Se'n va fer una lectura dirigida amb la finalitat de descobrir la gran riquesa de la llengua escrita, el seu gran poder comunicatiu i el descobriment de sentiments ocults a través de la lectura.

Descripció de les dues obres

La Bella Ventura és un conte meravellós fet novel·la amb personatges, situacions, accions i elements rondallístics, amb relats mitològics apassionants i bèsties fabuloses, immersos dins una natura lliure i salvatge, capaç de desvetllar sentiments d'estimació i defensa del medi que ens envolta.

Miquel Rayó --gran coneixedor del llenguatge-- domina i utilitza un vocabulari propi del català de Mallorca, fent que el lector s'hi senti més identificat; empra un vocabulari ric i viu i, al mateix temps, tot un seguit de paraules recobrades del camí de l'oblit. La narració és plena d'expressions populars, dites, refranys, imatges poètiques... que donen al llenguatge una gran riquesa expressiva. Els

diàlegs, amb tots els seus recursos, proporcionen gran dinamisme a la lectura i ens fan sentir els personatges inversemblants, vius i reals.

Gabriel Janer Manila conta una història de pirates ingènua i versemblant, que és un cant a la rebel·lia i a la llibertat, a l'astúcia i a la poesia, a la gosadia i a la indocilitat, que fa vibrar la fantasia i exhala un encanteri embalmador. El llibre és ple de fantasia i aventures, amb personatges tendres i cruels, ardits i temorencs, carnisers i sanguinaris i amb un protagonista que

desperta sentiments oposats al llarg del llibre. No és un heroi qui li surt tot bé, sinó aquell que té alts i baixos, coratjós i agosarat, res no li fa por i és vençut a força d'enganys per un jove magre i astut que, a més a més, és poeta.

El llibre està escrit en un llenguatge ric i imaginatiu, ple de comparances entenedores i d'expressions endormiscades en la memòria dels grans. El vocabulari, les expressions i les maneres de dir són a mig camí entre el llenguatge rondallístic i el que sovint es conserva en el record dels que encara són joves. És un llibre que exalta ideals romàntics, que tant manquen a la infància d'avui, fidel reflex d'aquesta societat tan materialista que ens ha tocat viure. És un llibre que embruixa profundament i amb el qual és molt fàcil compartir l'eterna adolescència de l'autor.

El treball

El treball consta de tres parts:

- Guia per als mestres.
- Quadern d'activitats sobre el llibre *La Bella Ventura* de Miquel Rayó i Ferrer.
- Quadern d'activitats sobre el llibre *El Corsari de l'illa dels conills* de Gabriel Janer Manila.

Proposta de treball

La següent proposta és de 40 a 45 sessions, a raó de dues setmanals d'una hora de durada, distribuïdes de la següent manera:

De 16 a 20 sessions:

- Lectura col·lectiva i en veu alta de cadascun dels capítols.
- Lectura comprensiva, comentant el vocabulari, dites, modismes... sempre dins el context.
- Realització d'una fitxa individual per capítol on es treballen diferents aspectes del llenguatge.

De 16 a 20 sessions:

- Correcció col·lectiva i comentada de les fitxes dels alumnes.
- Confecció conjunta d'un resum dirigit pel mestre, on s'elimini el que és secundari.

-- Dibuix del que és més significatiu de cada capítol.

Les sessions anteriors es faran intercalades.

Desplegament i durada de les activitats

1 sessió: emplenar la fitxa d'impressions personals sobre la novel·la. Fer un comentari global del llibre i realitzar un debat sobre el missatge.

1 sessió: emplenar la fitxa tècnica del llibre i redactar una ressenya biogràfica de l'autor.

2 sessions: enregistrar en una *cassette* els resums dels diferents capítols, amb participació de tots els alumnes. Combinar-ho amb música.

1 sessió: selecció entre tots els alumnes dels dibuixos per fer-ne diapositives. Preparar la confecció de portada, contraportada i altres elements del llibret.

1 sessió: muntar l'audiovisual i el llibret.

1 sessió: veure i escoltar l'audiovisual i comentar-lo.

1 sessió: preparar l'entrevista amb l'autor.

darrera sessió: entrevista i conversa amb l'autor. Visualització conjunta de l'audiovisual i presentació del llibret.

Exemples de fulls d'activitats sobre *El corsari de l'illa dels conills*:

El text parla de la ciutat d'Alger. Localitza-la en un mapa i traça-hi la ruta que feien els mariners per arribar-hi des de Mallorca.

Explica què vol dir fer befa, fer un tro, alt i cepat com un campanar, tenir flux el llagimer, el vi voltava de boca en boca i encendre la gorja.

Pregunta als teus pares què vol dir plorar com una pecadora. Qui era aquesta pecadora?

Exemples de fulls d'activitats sobre *La Bella Ventura*:

Qui és el protagonista? Què fa? Per què?

Escriu el significat de: jaia, bruixa, encantar i malefici.

Escriu un embarbussament i aprèn-lo de memòria.

Copia les paraules que la «mala jaia» va pronunciar. Explica-les a la teva manera.

ESTUDI DE L'AMETLLER

La professora Antònia Pons Martí, al llarg del curs 1989-90, va dur a terme un estudi sobre l'ametller amb els alumnes de 4t i 5è d'EGB del C.P. Es Molins de Búger.

El treball era globalitzador, hi intervenien totes les àrees: recerca, investigació en el medi, consulta, recopilació de poemes, recull de gloses i de cants al·lusius a la collita d'ametlles, vocabulari, gràfiques, problemes, etc. A l'àrea de plàstica es va fer un ametllerar de gran format que simulava un camp i que es va col·locar al mig de la classe. Cada nin va fer el seu ametller i l'hi va situar.

Com a resultat d'aquest treball, els alumnes omplien una llibreta on recollien el fruit de les seves investigacions i creacions.

L'esmentat estudi va obtenir el **premi Francisc de Borja Moll**. Aprofitam la seva publicació per donar l'enhorabona a tots els que ho varen fer possible i animam altres col·legis a continuar la feina d'apropar els centres a les nostres realitats culturals.

El treball desenvolupava els següents punts: temps d'ametlles; fitxa botànica; característiques de l'arbre; la flor i la fulla; fruits i arrels; plantació: classes; malalties i plagues; la recollita d'ametlles, com ha canviat; producció i cultiu; situació mundial i comercialització; característiques nutritives i utilitat de l'ametlla.

Extractam algunes de les pàgines d'un quadern de treball, atesa la impossibilitat de divulgar-lo complet.

Temps de metlles (fragment)

Les figues ja van a quern
i les metlles a barcella;
cada collita novella
resta fredor als hiverns.

Quan el blat és dins la sitja
i la civada als graners,
dins el camp dels ametllers
bell estol s'hi regositja.

Qui espolsa no pega fluix
i els d'abaix collint s'acoten,
que les metlles hi reboten
plovent com a calabruix.

El gel no cremà la flor;
per això es cull bona anyada:
cada ametller té solada
que a l'amo fa "barba d'or".

Amb les metlles a pelar
dins la casa hi ha alegria
i de crits i cantoria
l'horabaixa és un xalar.

Venen carros estibats,
i xalastes collidores,
que es tornaran peladores
quan els sacs seran buidats.

Ja al voltant del caramull
s'aplega bella rollada,
i a la pau de la vetllada
la conversa pren el bull.

-Fadrinos, bé hi cal anar
la denxa feta, i les vetles;
que anquada rica de melles
duen que es any de casar.

Lena lluny un flabiol
mesclat amb bels d'ostler...
i es sent l'olor de clavells
que s'escampa pel road.

Maria Antònia Saboà

Camp d'ametllers, (treball manual)

Fitxa botànica

Família: Rosàcies

Espècie: *Amigdalus comunis*

Nom comú:

català: Ametller

castellà: *Almendro*

anglès: *Almond tree*

francès: *Amandier*

Origen: Àsia central i occidental

Hàbitat: Sòls calcaris no excessivament argilosos i que no s'embassin.

Distribució geogràfica: Principalment a zones de clima mediterrani, regions litorals de la mar Mediterrània, Califòrnia, sud d'Àustràlia...

Característiques generals: arbre de 6 a 10 metres d'alçada, caducifoli, treu les flors abans que les fulles. Les flors són blanques i apareixen en gran nombre. El fruit és una drupa que s'anomena ametlla.

Com és l'ametller

Arbre de fulla caduca, tronc llenyós, gruixat i amb escorça, no és molt alt, d'uns vuitanta anys de vida. Arbre de secà de clima mediterrani. Floreix entre gener i febrer --és preferible que floresqui com més tard millor-- ja

que la flor amb les gelades pot morir.

Hi ha una dita que ho explica: «Flor de gener, no omple el paner».

L'ametller pot viure a qualsevol tipus de sòl, però millor si és argilós o calcari.

La flor

Floreix en ple hivern, és blanca o rosada i molt abundosa. Té cinc sèpals que formen el calze i cinc pètals que formen la corolla. El vent i els insectes ajuden a fer la pol·linització. El pistil, de color verd, va tornant gros i, poc a poc, es convertirà en ametlló; a l'estiu haurà tornat de consistència llenyosa, la pell exterior, verdosa, s'obrirà i a dins quedarà el bessó de l'ametlla, de color marró.

La fulla

Les fulles allargades li surten després de la floració, a la primavera i li cauen a final d'estiu, quan es fa la collita de les ametlles.

El fruit

L'ametlla és una drupa que pesa entre 8 i 20 grams, de la qual només s'empra el bessó.

En general, els fruits solen tenir un color verdós. A la maduresa es clivella i deixa lliure l'ametlla.

La closca de l'ametlla és gruixada i de consistència llenyosa. Cada ametlla pot tenir un o dos bessons. El bessó pesa entre 0,5 i 1,5 grams i, com l'ametlla, té formes molt variades.

Les arrels

L'ametller té unes arrels potents, poc ramificades i profundament encorades en el sòl. A terrenys molt pobres, es poden introduir entre les encletxes de les roques i baixar a grans fondàries. Les arrels s'adapten al medi. El sistema radicular s'installa a la capa superficial del terreny per aprofitar millor la pluja caiguda, d'aquesta manera quan hi ha pluges, aprofita l'aigua superficial i, a les èpoques de sequera, extreu l'aigua del sòl més profund.

Plantació i com es cuida

L'ametller es reproduïx sembrant el

bessó, formant planters en una terra bona i adobada. Quan l'ametller ja té uns dos anys, s'empelta i llavors es trasplanta al seu lloc definitiu.

Els ametllers se sembren el mes de desembre, deixant una distància de 7 a 9 metres d'un a l'altre segons la fertilitat del sòl.

La collita, com es feia abans

Aquesta feina, com tot, ha evolucionat. Abans es passava gairebé tot l'estiu en la llarga tasca de la collita d'ametlles. Els ormeigs que es preparaven per dur-la a terme eren: paners, sacs, canyes i llargues vares. La jornada de feina era de sol a sol. Els homes eren els tomadors, els quals, amb canyes i vares, anaven remenant les branques perquè caiguessin les ametlles i, una vegada a terra --damunt rostoll i guarets-- el tall de collidores omplien sovint els seus paners, que anaven buidant dins els sacs fins que acabaven la jornada i, així, cada dia fins que acabaven la temporada.

Keekae

MODA JUVENIL

Nuestra moda es tu estilo

P. Dezcallar i Nét, 11
Tel.: 71 98 17

Llibreria Jaume de Montsó

"Tot llibre té per
col.laborador al
seu lector."

Maurice Barnes

Papa Joan XXIII, 1er B.
Geranis Centre
07002 Palma
Tel. 72 19 31

Llibreria General
Especialitzada en Filosofia,
Textos d'EGB, FP, BUP i Escacs

Premi d'experimentació

El CP Costa i Llobera de Pòrtol ha aconseguit el premi nacional d'experimentació del MEC, dotat amb un milió de pessetes, distribuït entre material informàtic i finançament d'un grup de treball format pels membres de l'equip pedagògic del projecte Atenea, que haurà d'elaborar un projecte de centre que contengui la integració de les noves tecnologies en el currículum.

PISSARRA vol donar l'enhorabona a aquests ensenyants de Pòrtol i, alhora, animar-ne d'altres a introduir les noves tecnologies a l'escola.

Després de diversos anys de sol·licitar-ho, el curs 1988-89 el MEC va incloure el CP Costa i Llobera dins el programa de noves tecnologies, concretament dins el projecte Atenea. La finalitat d'aquest projecte és utilitzar el material informàtic com a un instrument més de treball, no amb l'objectiu de fer programadors, sinó d'incloure'l dins la programació general de l'aula.

Per tal de dur a terme l'esmentada experimentació el MEC els va dotar amb: 10 ordinadors, 2 impressores, així com nombrosos programes i la corresponent partida pressupostària.

L'equip pedagògic del curs 1989-90, integrat per deu professors dels diferents cicles i coordinat per Miquel Coll i Canyelles, va dur a terme les següents activitats:

- Un curs de coneixement bàsic del logo per a professors, impartit pel coordinador.
- Iniciació al llenguatge logo als nivells de preescolar, cicles inicial i mitjà.
- Al nivell superior, es compaginà la iniciació al logo amb un primer contacte amb el processador de textos.
- Igualment, es dugueren a terme activitats puntuals en àrees concretes --socials, idioma, etc.-- utilitzant els programes específics tramesos pel MEC.

Durant el darrer trimestre del curs 1989-90, es va dur a terme amb l'alumnat les activitats programades i es varen assolir tots els objectius proposats. La participació activa dels alumnes va ésser molt positiva. En aquest curs han continuat l'experiència, de la qual us presentem unes fitxes de treball:

fitxa de treball

Tema: introducció al logo.

Cicle o nivell: 4t, cicle mitjà

Professora responsable: Margalida Cànaves.

Nombre d'alumnes implicats: 18.

Programa aplicat: logo

Objectius prevists:

Coneixements: Identificar les ordres bàsiques de: AV avança, RE retrocedeix, GOMA esborra, BL baixa el llapis, SL puja el llapis, GI gira a l'esquerra, GD gira a la dreta, etc.

Psicomotrius: dominar la barra espaciadora, part del teclat i situació del números, fins al domini complet de tot el teclat, domini i aplicació de les dades per a la creació de quadrats, rectangles, etc.

Afectius: Adaptar-se al maneig d'un nou mitjà i forma de treball, integrar les dades i expressar-les en grup, participant-hi activament i expressar lúdica-ment la creació d'una composició.

Temporalització: com que aquests objectius pertanyen a diferents fitxes --per tal de fer l'aprenentatge progressiu-- aproximadament varen dedicar-hi unes nou sessions.

Activitats: Dibuixar una línia vertical al dictat, una escala, rectangles, quadrats i rectangles units, una casa tipus amb la teulada triangular, la xemeneia amb un triangle més un rectangle, la façana quadrada i portes i finestres amb rectangles.

Valoració: molt positiva.

INTERCANVI LINGÜÍSTICO-CULTURAL

El Col·legi Sant Pere de Ciutat, centre concertat, ha realitzat durant el curs 1990-91, un intercanvi lingüístico-cultural amb el col·legi Saint Martin de París, centre privat amb contracte d'associació amb l'estat i pertanyent als *oratoriens*.

Malgrat que aquest darrer està especialitzat a fer intercanvis amb Anglaterra i Alemanya, aquesta era la primera vegada que en feien amb un centre de l'Estat espanyol durant el curs escolar. Per la seva part, el col·legi Sant Pere mai no havia fet un intercanvi amb un centre estranger i aquesta era una iniciativa dels resultats de la qual depenia la seva continuïtat.

La possibilitat de dur-lo a terme va sorgir casualment, en posar-se en contacte els professors Hélios Bonet --C. Sait Martin-- i Mònica Coll --C. Sant Pere-- que varen comptar amb l'ajut i el suport dels seus respectius directors Sr. Gonzalo de la Torre i Sra. Rosselló Perelló.

Organització

Durant la setmana de Pasqua de l'any 1990 es varen començar els treballs organitzatius.

El primer pas era seleccionar els alumnes. Atès que aquests haurien de seguir classes normals al centre que els acollia, en el mateix nivell que cursaven al seu país, calia tenir en compte el problema d'espai dins les aules, la qual cosa obligava a restringir el nombre dels seleccionats a tan sols onze alumnes de 2n de BUP i dos de 3r.

La necessitat d'afavorir al màxim la integració del grup, feia que el següent pas vingués marcat pel seu coneixement de la llengua estrangera i la seva capacitat expressiva. Les notes dels alumnes en francès i castellà varen ésser decisives.

En tercer lloc, es necessitava el permís de les famílies que haurien de consentir el desplaçament i finançar-lo.

Cada alumne havia de pagar el seu viatge, la resta de l'estada aniria a càrrec o bé de la família o del col·legi. Ja que els alumnes del centre francès estudiaven en règim d'internat, seria el col·legi el que assumiria l'estada dels mallorquins, exceptuats els caps de setmana en què viurien amb la família

del seu *binomi*. Altrament, els alumnes francesos tan sols restarien al centre durant les classes i conviurien la resta del dia amb les famílies corresponents.

Ambdós centres varen organitzar, a més a més de les activitats escolars habituals, tres excursions que permetrien als grups de conèixer i gaudir millor el país visitat.

Els mallorquins varen partir dia 4 de novembre de 1990 i tornaren dia 25. Els francesos varen arribar dia 5 de gener de 1991 i se'n anaren dia 27 del mateix mes.

Valoració de l'experiència

Durant la seva estada aquí, varen poder fer-los una entrevista perquè ens valorassin la seva experiència, ja que de moment tan sols comptavem amb les realitzades pel director del col·legi Saint Martin i Mònica Coll.

Aquell, en una carta a la responsable del grup mallorquí, la felicitava per l'extraordinari comportament dels seus alumnes, per la seva gran participació i sentit de l'humor i considerava que era el millor grup que havia passat pel centre en 25 anys de

intercanvis.

Mònica Coll valora molt positivament l'experiència que ha permès als alumnes d'adquirir una gran fluïdesa expressiva en llengua estrangera.

La valoració feta pels alumnes està molt influïda per les diferències de règim d'estada al qual varen esser sotmesos uns i altres. Als problemes normals com els provocats per la diferència de llengua, cultura, mentalitat i hàbits --entre els principals els tipus de menjars i els seus horaris-- que varen esser considerats interessants com a manera de conèixer realment un altre país, hi havia que afegir els creats per la diferència de disciplina, horari, temps lliure etc. en un centre amb internat, cosa que els resultava molt difícil d'assimilar als mallorquins.

Aquests pensaven que el ritme de vida era massa tranquil; la disciplina excessiva --els va sorprendre l'existència d'un cap de disciplina, persona que tan sols s'ocupa d'aquest aspecte i que pot infligir càstigs físics--; la relació professor-alumne distant i freda amb conservació de normes tradicionals tals com aixecar-se quan entra un professor o tractar-lo sempre de vostè; l'horari d'estudi diari obligatori difícil de suportar. No varen establir contacte més que amb els seus binomis a pesar de compartir les classes amb altres alumnes.

Pel que fa al nivell educatiu, el varen trobar molt semblant. Salvades les dificultats de llengua, podien seguir les classes, encara que constataren que les matemàtiques eren més fortes aquí mentre que la llengua era molt més dura allà --combinen llengua, literatura i cultura espanyola mitjançant texts.

En esser els primers en fer l'intercanvi, varen haver d'assumir la desconexió del grup, cosa que provocava una major inseguretat, reforçada pel caràcter més tancat dels francesos.

Aquests, altrament, es varen trobar millor acollits, varen fer amistats no només amb els binomis, sinó també amb la resta de la classe.

En passar més temps en família, es trobaren problemes si no hi havien afinitats comunes, per la qual cosa plantegen la necessitat de tenir en compte aquest punt per afavorir el resultat.

Pel que fa a la relació entre els professors i alumnes, trobaren grans diferències, però tampoc no els semblava adequat que no hi hagi un límit clar, perquè l'alumne tendeix a abusar quan hi ha un excés de confiança.

En general, l'experiència ha estat considerada molt positivament i, encara que el progrés en l'idioma estranger és una realitat, per damunt això valoren la possibilitat de fer amics i conèixer des de dins un altre poble i cultura amb totes les dificultats que això implica.

PISSARRA vol animar altres centres a fer experiències semblants per les conseqüències positives que se'n deriven: perfeccionament lingüístic, inserció cultural, afermament de la personalitat, assumpció de responsabilitats, etc. Un primer contacte es podria donar mitjançant els serveis de l'Alliance Française, la Universitat --que té un conveni de cooperació amb la d'Ais de Provença-- i els lectors de francès.

(*) L'APA del col·legi St. Pere i «Sa Nostra» varen fer una petita aportació econòmica per a ajudar al viatge.

Model Educatiu Propi de les Illes Balears

La Conselleria de Cultura, Educació i Esports, ha fet públiques *Les línies bàsiques per a un model educatiu propi de les Illes Balears* (ensenyament no universitari).

Aquest primer document, es presenta públicament amb la intenció d'iniciar el corresponent debat --amb participació de totes les instàncies individuals i socials, partits polítics, sindicats, associacions, moviments pedagògics etc. També es pensa de fer una convocatòria pública a fi que, globalment o parcial, pugui ésser experimentat als centres escolars de tots els nivells, dins un nombre limitat però representatiu.

D'entre els seus objectius destaquen:

- Consolidar una cultura educativa fortament arrelada dins la nostra singularitat territorial, lingüística, històrica, econòmica, etc.
- Obrir el nostre sistema educatiu a la realitat d'una nova Europa.
- Definir unes línies de política educativa general que tinguin validesa a llarg termini i que, basades en una reflexió profunda del nostre passat i present, s'obrin al segle XXI.

S'hi consideren condicions prèvies la necessitat d'un fort finançament estatal i la

descentralització de l'ensenyament.

Per a l'elaboració del model, en un primer moment, cal definir i delimitar, amb la major concreció possible, les mancances i necessitats de l'educació a les Illes Balears, en tots els nivells educatius no universitaris.

Principis i accions més rellevants: D'entre altres destacam les següents:

- La política educativa de la Comunitat Autònoma es desenvolupa territorialment comptant amb els consells insulars i ajuntaments.
- La Conselleria, juntament amb el MEC, elaborarà un mapa escolar de necessitats i projectes de millora.
- L'impuls i consolidació dels consells escolars municipals.
- Pla especial immediat de creació, reconversió i millora d'infraestructura i dotacions.
- Pla de perfeccionament del professorat en atur.
- Utilització de la llengua catalana com a llengua natural, juntament amb les llengües castellana, anglesa i d'altres estrangeres.
- Proposta d'una nova modalitat de batxillerat a Balears: la lingüístico-turística.
- Promoció de l'extensió del batxillerat europeu, etc.

PISSARRA, atès l'escàs marge de temps per a fer-ne una valoració seriosa, us informa de la seva publicació per tal que tots pugueu fer-nos arribar les vostres impressions, que seran publicades al proper número.

Ensenyament en català

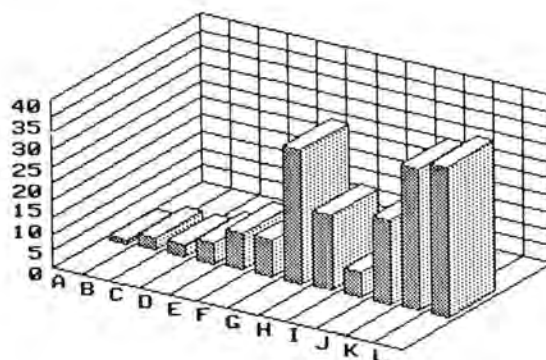
Sol·licituds curs 1990-91

La Conselleria de Cultura, Educació i Esports ha volgut oferir com a primícia el llistat dels centres que ampliaran al proper curs l'oferta de l'ensenyament en català.

S'Escoleta del Port de Pollença
 Escola d'Infants Itaca de Palma
 CP Joan Capó de Felanitx
 CP Colònia de Sant Jordi
 CP Es Puig de Sòller
 CP Porta d'es Moll d'Alcúdia
 CP Santa Gertrudis d'Eivissa
 CP d'Ariany
 CP Sant Francesc Xavier de Formentera
 CP S'Albufera del Port d'Alcúdia
 CP Es Putxet de Selva
 CP Es Cremat de Vilafranca de Bonany
 CP Sa Graduada d'Eivissa
 CP Ntra. Sra. de Jesús d'Eivissa
 CP Bartomeu Ordinas de Consell
 CP Xaloc de Peguera
 CP Na Penyal de Cala Millor
 CP Mestre Lluís Andreu de Formentera
 CP S'Algar de Portocolom
 CP Els Molins de s'Arracó
 IB Santa Maria d'Eivissa
 IB Llorenç Garcias i Font d'Artà
 IB Sa Blanca Dona d'Eivissa
 IB Josep Me Quadrado de Ciutadella
 IB Guillem Colom de Sòller
 IB Núm. 6 de Palma
 IB Núm. 7 de Palma
 IFP de Santa Ponça
 IFP Joan Taix de sa Pobla
 IFP Isidor Macabich d'Eivissa
 IFP Llorenç Me Duran d'Inca
 IFP Verge de Lluc de Palma
 IFP Juniper Serra de Palma
 Col·legi Ramon Llull de Santa Maria del Camí
 Col·legi la Immaculada de Palma
 Col·legi Sant Josep Obrer de Palma

d'FP a incorporar-se a la llarga llista de centres docents que ofereixen als seus alumnes la possibilitat de realitzar llurs estudis en català.

D'altra banda, i per primera vegada, dues escoles infantils demanen de ser considerades escoles catalanes i la seva integració en aquest col·lectiu.

Evolució de l'ensenyament en català

Cursos:

A: 1979-80   B: 1980-81   C: 1981-82   D: 1982-83
 E: 1983-84   F: 1984-85   G: 1985-86   H: 1986-87
 I: 1987-88   J: 1988-89   K: 1989-90   L: 1990-91

S'ha de ressenyar que no tots els centres que figuren a l'esmentada relació presenten els seus projectes per primera vegada: en alguns casos es tracta d'ampliació dels programes a altres àrees que no eren encara impartides en català. Tots aquests centres manifesten en la seva documentació els resultats altament satisfactoris de la implantació de l'ensenyament en català, així com la intenció i el desig d'arribar gradualment, i cadascú en la mesura de les seves possibilitats, a una total normalització lingüística.

Cal destacar enguany l'interès dels instituts

Pel que fa al gràfic de l'evolució de les sol·licituds, s'ha de destacar l'increment palès dels tres darrers anys, que supera fins i tot el nombre dels centres que s'incorporaren al moment de la publicació al BOCAIB de l'Ordre Reguladora d'aquestes ensenyances.

PISSARRA saluda aquestes iniciatives i, conscient de les implicacions que això comporta envers el concurs general de trasllats, prepara la publicació de la relació de tots aquells centres de les Illes que fan o faran ensenyament en català amb l'expressió de cadascuna de les àrees i nivells.

RECERCA BIBLIOGRÀFICA.

ESCALAS, J.M. i MOYÀ, M.: *Programa de gestió acadèmica, administrativa i econòmica de centres docents (EGB)*, Direcció General d'Educació de la Conselleria de Cultura, Palma 1990.

Aquest programa és una potent eina que facilita la tasca organitzativa d'un centre d'EGB, ja que contempla totes les necessitats actuals de gestió, les agilita i contribueix a la normalització lingüística. Ha estat emprat experimentalment pels centres de Son Espanyollet, Son Canals i Sant Pere. La Conselleria en facilita còpies als sol·licitants.

ESCALAS, J.M. i MOYÀ, M.: *Programa de gestió acadèmica, administrativa i econòmica d'un centres de BUP, versió 1.1*, Direcció General d'Educació de la Conselleria de Cultura, Palma 1989.

Aquesta és una nova versió del programa de gestió lliurat als centres de secundària fa uns anys. S'hi han introduït les modificacions adients per tal de millorar les seves prestacions. Igualment que l'anterior és lliurat gratuïtament als centres que el vulguin fer servir.

SEDDON JOHNSON, Marjorie; KRESS, Roy A. i PIKUBKI, J.: *Técnicas de evaluación informal de la lectura*. Ed. Visor.

El llibre té com a finalitat descriure en profunditat un enfocament d'avaluació lectora: els inventaris informals de lectura, que satisfan una sèrie de necessitats educatives importants i pràctiques, vist que la bona administració d'un inventari determina el nivell en què el nin pot llegir de forma individual, el moment en què pot beneficiar-se de l'ensenyança directa i el punt on es produeixen les frustracions.

BAUMANN, James F.: *La Comprensión lectora (cómo trabajar la idea principal en el*

aula). Ed. Visor.

Aquest llibre constitueix una altra prova més que es comença a establir diferències entre l'ensenyament de la comprensió i la avaluació de la comprensió. És una resposta als professors que amb freqüència es demanen com treballar la comprensió.

El seu objectiu és proporcionar als educadors la informació més actualitzada sobre la manera en què els lectors joves, experts o no en la lectura, comprenen la informació important i com els podem ensenyar una sèrie de habilitats.

HEIMLICH, Joan E. i PIHELMAN, Susan D.: *Los mapas semánticos. Estrategias de aplicación en el Aula*. Ed. Visor.

Els mapes semàntics són dissenyats per donar suport als estudiants i poder fer servir el coneixement previ que tenen sobre un tema i desenvolupar-lo mitjançant l'adquisició del vocabulari i de la discussió adient.

Al llibre hi ha suggeriments pràctics de com utilitzar el mapa semàntic a la classe, així se converteix en un valuós recurs pedagògic per als professors.

DANUS, Miquela: *La vila de Santanyí i el seu terme. Estudi històric*. Ed. Moll.

La vila de Santanyí el seu terme és un estudi històric que abasta els anys 1391-1479. Partint de la base de la limitada documentació disponible, sistematitza la perspectiva de les fonts i bibliografia utilitzades, el marc geo-històric, l'estructura econòmica, la demografia i estaments socials, l'administració municipal, les tensions sòcio-polítiques i les incidències de la vida quotidiana; a més, inclou dos apèndixs documentals que agrupen registres sobre traspasos de domini de les propietats i altres aspectes que afecten a Santanyí. Constitueix, així, una de les poques aproximacions a la història de Santanyí d'aquella època i, per tant, una eina molt útil per a tothom interessat en la matèria.

Decret 100/1990, de 29 de novembre, que regula l'ús de les llengües oficials de l'Administració de la CAIB. BOCAIB 154 de 18.12.1990.

Aquest decret pretén de presentar la regulació que faci possible l'ús normal de la llengua catalana a l'Administració pública de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, amb el desplegament, fins a les darreres conseqüències, i sempre dins el marc de la Constitució i l'Estatut d'Autonomia, del que s'estableix per la Llei de Normalització Lingüística.

PISSARRA vol destacar la publicació d'aquest decret mitjançant el qual i seguint la línia marcada per la Llei de Normalització Lingüística el Govern Balear ha fet una gran passa en la pròpia implicació en la defensa de la llengua territorial --la catalana-- i així dona compliment als mandats constitucionals i estatutaris.

En aquesta ressenya, però, vol fer unes reflexions adreçades especialment al professorat.

Ja sabem que aquest decret, fins que no hi hagi transferències educatives, malhauradament no atany l'escola pública, però això no exclou que el professorat el conegui i li serveixi de pauta a seguir en l'ordenació lingüística dels seus centres. No podem oblidar que el nostre professorat --i d'això n'ha donat prou mostres-- és cabdal per fer possible no només l'estricta normalització lingüística, sinó, encara més, l'estimació pregonada de la llengua i cultura pròpies fins arribar a l'orgull lingüístic --tret inherent a tota llengua nacional--. Això implica que cal desterrar la rutina del «sempre ho hem fet així» i reflexionar sobre els camins que ens obre la lectura d'aquest decret i la responsabilitat que se'n deriva envers la nostra actuació com a professors.

Els consells Escolars Municipals (documentació, propostes i conclusions)

L' **STEI**, en col·laboració amb la Conselleria de Cultura, Educació i Esports, ha publicat el llibre *Els Consells Escolars Municipals*.

El document recull la legislació existent a les diferents comunitats autònomes de l'Estat així com les funcions i atribucions d'aquests organismes; entrevistes a regidors de cultura d'ajuntaments que han impulsat les activitats culturals de la seva ciutat i també les propostes i conclusions de les I Jornades sobre Consells Escolars Municipals que, organitzades per l' **STEI**, es varen celebrar a Mallorca, Menorca i Eivissa durant el mes de maig de 1990.

Esperam que el llibre sigui d'utilitat per a tots aquells qui volen impulsar la participació de tots els sectors socials en el procés educatiu.

«Els Consells Escolars Municipals»

(Documentació, Propostes i Conclusions)

DIRECCIÓ GENERAL D'EDUCACIÓ

SINDICAT DE TREBALLADORS DE
L'ENSENYANÇA DE LES ILLES

**CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS
GOVERN BALEAR**